

חינוך ומידות בפרשת השבוע לפרשת דברים

המעלה שבחזרה

פרשת דברים כמעט כולה חזרה על דברים ואירועים שפורטו כבר בתורה. אם נזכיר רק מעט כמו, מצוות מינוי שופטים שהוזכרה בפרשת יתרו, שליחת המרגלים שהוזכרה בפרשת שלח, המלחמה בסיחון שהוזכרה בפרשת חוקת, ועוד. עולה השאלה מאליה, מה רוצה משה ללמד את העם כאשר הוא חוזר על מאורעות ודינים שכבר הוזכרו?

אלא שכשחוזרים על דבר, לעולם לא חוזרים בדיוק כפי שהזכר לראשונה, ובשינוי יש הרבה מה ללמוד.

אם ניקח את המצווה החשובה של מינוי שופטים כפי שמוזכרת בתחילת הפרשה, מול מה שמוזכר בפרשת יתרו, ומול מה שיוזכר בפרשת שופטים, הרי שלכאורה רק שם המצווה מאוד דומה. נעיין במספר נקודות במקורות השונים.

שמות י"ח	דברים א'	דברים ט"ו	
יתרו	משה	ה'	המציע
משה	משה והעם	העם	הממנה
אנשי חיל יראי ה' אנשי אמת שונאי בצע	חכמים נבונים ידועים	לא להטות משפט צדק תרדוף לא יקח שוחד לא תכיר פנים	התכונות הנדרשות
מידות	שכל	צדק שויון	מכנה משותף
נבול תיבול - משה	טרחכם משאכם ורביכם	צדק	המטרה

יוצא אפוא כי לפנינו הסתכלותו של יתרו על המצווה כגורם חיצוני. הוא דואג למשה ודורש מהדיינים להיות אנשים בעלי מידות. משה ממנה את הדיינים משום שהעם "מטריח" מידי, ולדעתו צריך שיהיה לדיינים שכל במיוחד להיות מול עם שכזה.

הקב"ה מצווה כדי שהדיינים יהיו אנשי צדק, זהו המוטו של המשפט. כך מתברר כי גם מחשבתו של משה לתכונות הנדרשות מהדיינים אינה מלאה.

רק העמדה של המקרה המסופר פעם שניה מול המקרה שסופר בעבר, או אולי ציווי של מצווה, יכול לתת לנו את התמונה והלימוד. כך אפשר להדגים גם כלפי חטא המרגלים והמשא ומתן מול העמים לאפשרות של מתן רשות למעבר לארץ ישראל.

גם בחינוך והוראה אנחנו חוזרים ומספרים על דברים שכבר סיפרנו. המטרה צריכה להיות תמיד מה אנחנו מוסיפים ומה אנחנו רוצים ללמד ולהדגיש. הילד ישווה בין הפעמים, יזכור וילמד מן השינויים.

הנאום = תורה

משה רבנו פותח בדברי סיכום לפני היפרדו מעם ישראל, ונאום זה הוא חומש בחומשי התורה. בנאום דברי סיכום תוכחה ומצוות רבות. כך היה אצל יעקב אבינו, כך היה אצל יהושע ממשיכו של משה, וכך היה אצל דוד ושלמה. אך היו אלה דברים קצרים בדרך כלל שכללו ברכות ואזהרות כלליות. כאן בדברי משה יש אריכות גדולה, יש שילוב של אזכרת מאורעות מהעבר, יש תוכחה ויש חזרה של פעמים רבות על מצוות כיבוש הארץ והשמדת העבודה זרה.

שוני נוסף ומהותי הוא כי אצל משה זהו ציווי שמצווה אותו ה' כפי שנכתב: "דיבר משה אל בני ישראל ככל אשר ציוה ה' אותו אליהם". היוצא מפסוק זה כי גם דברי המוסר החיזוק והתוכחה באו במצוות ה'.

בזמן קצר ביותר של התחלת דברי משה רבנו בראש חודש שבט, ועד לז' באדר שבו נפטר משה רבנו, הרי שלושים ושבעה ימים לנאום המאוד ארוך.

משה עומד ונאום, ולהזכירנו שמשה היה "ערל שפתיים" על פי דבריו לקב"ה ולפנינו נאום ארוך לפני כל עם ישראל. תורת הנאום יכולה להלמד ממשה, כיצד משלבים עניינים שונים, כיצד מספרים מהעבר המשותף? כיצד דואגים שהציבור אכן ישמע? כיצד יש לאהוב את השומע ללא חשש, גם לתת לו תוכחה ואפילו קשה?

בחינוך פעמים רבות אנו נואמים לילדינו ותלמידנו. הנאום לא תלוי ביכולת שלנו לדבר כי אם בראש וראשונה ברצון ובחיבור האמיתי לילדים. בהרגשת השליחות שמחייב אותנו להעביר לילדינו מסרים חשובים ונחוצים. יש לכלול עניינים רבים עם מסרים, ניתן לחזור על דברים שנאמרו כבר ולהדגיש דברים מסוימים. יש להעביר לצד המחמאות והציוויים השונים גם דברי תוכחה כשצריך.

מידות בפרשה

- **ענווה, דיבור נקי ונינוח** - נאום משה.
- **אחריות** - בדברי משה על הנהגת עם ישראל.
- **עין טובה** - בברכת משה שה' יוסיף על עם ישראל.
- **סבלנות** - משה בנשיאת משא הדין של עם ישראל.